

ЗАВДАННЯ II ЕТАПУ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ З ЕКОЛОГІЇ У 2022-2023 Н.Р.

11 КЛАС ТЕОРЕТИЧНИЙ ТУР

1. Дайте розгорнуту відповідь на запитання (2 бали)

На наведеному малюнку відображені сезонні зміни характеру добової активності середньоазіатського пустельного гризуна – великої піщанки. Проаналізуйте ці дані і дайте відповідь на наступні запитання:

1. У чому причина таких істотних відмінностей у характері добової активності піщанки протягом року?

2. Який екологічний фактор лімітує життєдіяльність піщанки в літні місяці; у березні?

3. У чому причина такої високої тривалої активності піщанок протягом світлового дня у вересні?

Сезонні зміни характеру добової активності середньоазіатського пустельного гризуна – великої піщанки

2. Дайте розгорнуту відповідь на запитання (3,5 бала)

У 1903 році на о. Мадагаскар було знайдено метелика *Xanthopan morgani praedicta*, який має найдовший хоботок (близько 23 см). Ймовірність існування метелика з таким хоботком на Мадагаскарі передбачив Ч. Дарвін ще за 40 років до того. Як Ви вважаєте, на чому ґрунтувались припущення Ч. Дарвіна?

Тести групи А

У завданнях цієї групи з чотирьох варіантів відповідей правильним є тільки один. Закресліть потрібну літеру у бланку для відповідей

А1. Із переліку об'єктів охорони природи України вкажіть природний національний парк:

- а) Асканія-Нова;
- б) Подільські Товтри;
- в) Дунайські плавні;
- г) Український степовий.

А2. Укажіть засіб підвищення врожайності рослин, що пов'язаний з явищем фотоперіодизму:

- а) ранньовесняний обробіток ґрунту;
- б) внесення органічних добрив;
- в) скарифікація насіння;
- г) штучне освітлення.

А3. Які фітогормони контролюють збільшення розмірів клітин і їхню диференціацію?

- а) гібереліни;
- б) цитокініни;
- в) абсцизова кислота;
- г) фітонциди.

A4. Визначте групу організмів, які мають широкий діапазон пристосувань до умов середовища:

- а) стеногали;
- б) стенобіонти;
- в) еврибіонти;
- г) евтрофи.

A5. Діапауза притаманна:

- а) комахам на час найжаркішого сезону;
- б) мігруючим птахам у період перельотів;
- в) зграї вовків під час полювання;
- г) колонії ткачиків у період гніздування.

A6. Риби, що здатні здійснювати міграції з моря в річки або навпаки, називаються:

- а) космополітами;
- б) стенобіонтами;
- в) прохідними;
- г) толерантними.

A7. За Кіотським протоколом повітря можна забруднювати:

- а) за певними квотами;
- б) скільки завгодно, якщо протокол підписаний;
- в) взагалі не можна;
- г) не можна країнам, що підписали протокол.

A8. Продуктивність степу складає 50 г/м² сухої маси. Яка площа ділянки степу потрібна щоб прогодувати ховраха масою 400 г (в організмі якого 40% - суха речовина):

- а) 3,2 м²;
- б) 20 м²;
- в) 24 м²;
- г) 32 м².

A9. Припливно-відпливну зону, яка частину доби перебуває у повітряному, а частину – у водному середовищі, називають:

- а) бенталь;
- б) пелагіаль;
- в) літораль;
- г) сублітораль.

A10. У доіндустріальну епоху основним парниковим газом був ...

- а) діоксид вуглецю;
- б) діоксид сірки;
- в) оксид азоту;
- г) фреон.

A11. До третього видання Червоної книги України НЕ занесено:

- а) хохулю звичайну;
- б) ластівку сільську;
- в) зубра;
- г) лелеку чорного.

A12. Ярусність та мозаїчність поширення організмів різних видів в

угрупованні характеризує його:

- а) тимчасову структуру;
- б) просторову структуру;
- в) просторово-тимчасову структуру;
- г) видову структуру.

A13. Прикладом біокосної речовини біосфери є ...

- а) морська сіль;
- б) кам'яне вугілля;
- в) залізна руда;
- г) природні води.

A14. У харчовому ланцюзі «рослина → гусениця → дятел → яструб» консументом 3-го порядку є ...

- а) яструб;
- б) рослини;
- в) дятел;
- г) гусениця.

A15. Руїнування озону в стратосфері відбувається за участю ...

- а) гелію;
- б) водню;
- в) хлору;
- г) азоту.

A16. «Озонова дірка» - це ...

- а) частина території світового океану;
- б) підвищення вмісту озону в атмосфері;
- в) «дірка» в атмосфері;
- г) простір зі зниженим (до 50%) вмістом озону.

A17. Болотні екосистеми в процесі «болотного дихання» виділяють в атмосферу:

- а) кисень та азот;
- б) вуглекислий газ та метан;
- в) кисень та метан;
- г) сірчаний газ та кисень.

A18. Яка екосистема є найпродуктивнішою?

- а) тундра;
- б) тропічні ліси;
- в) степи;
- г) морська.

A19. Основна причина міграцій перелітних птахів:

- а) зміна температурного режиму;
- б) відсутність місця проживання;
- в) відсутність кормової бази;
- г) збільшення щільності популяції в наслідок підростання пташенят.

A20. При надмірному збільшенні чисельності (щільності) популяції:

- а) тварини швидше і ефективніше розмножуються;
- б) поліпшуються умови життя для всіх особин і зростає їх рівень захисту від хижаків;

- в) особи перестають розмножуватися, скорочується тривалість їх життя, зростає агресивність, виникає стрес;
г) зменшується конкуренція між самцями за самку.
-

Тести групи Б

У завданнях цієї групи з п'яти варіантів відповідей правильними можуть бути від однієї до п'яти. Закресліть потрібні літери у бланку для відповідей

Б1. Джерелами формування природного радіаційного фону є:

- а) викиди в атмосферу внаслідок аварій на АЕС;
- б) космічні випромінювання;
- в) радіоактивні елементи земної кори;
- г) радіонукліди, розсіяні в атмосфері та гідросфері;
- д) продукти ядерного синтезу.

Б2. Яким чином у квітках високогірних і альпійських рослин, при досить низькій температурі повітря, може підвищуватися температура до оптимального рівня, що необхідно для проростання пилку:

- а) рослини мають темне забарвлення оцвітини й добре нагріваються сонцем;
- б) пелюстки цих квіток більшу частину свого існування закриті й тому краще зберігають тепло;
- в) цим рослинам властивий високий рівень дихання, що супроводжується виділенням енергії метаболізму у вигляді АТФ;
- г) пелюстки більшості цих квіток, подібно до параболічних дзеркал, концентрують сонячні промені в центрі квітки, де розміщені генеративні органи;
- д) більшість з цих рослин мають квітки з простою оцвітиною.

Б3. Оберіть, які з перерахованих пристосувань виникли як адаптація до існування в умовах низьких температур:

- а) низьке стебло, яке стелиться по землі;
- б) розсічені листкові пластинки;
- в) густе хутро чи пір'яний покрив;
- г) накопичення цукрів у клітинному соці;
- д) добре розвинена стовпчаста та губчаста паренхіма в листках.

Б4. «Атмосферний планктон» – це:

- а) спори грибів у повітрі;
- б) мікрофлора повітряного середовища;
- в) літаючі комахи дрібних розмірів;
- г) сукупність наявних у повітрі дрібних тварин;
- д) сукупність наявних у повітрі пилкових зерен анемофільних рослин.

Б5. Припливно-відпливні ритми:

- а) зумовлені обертанням Землі навколо своєї осі;
- б) зумовлені рухом Місяця навколо Землі;
- в) у мешканця Атлантичного узбережжя – ваблячого краба, спричинюють зміну забарвлення покриву тіла;
- г) у річкового вугра викликають міграції з річок Південної Європи до Саргасового моря;
- д) забезпечують умови для нересту риби атеріни-груніон, яка мешкає біля узбережжя південної Каліфорнії.

Б6. Після заселення озера всеїдними рибами, що живляться, зокрема,

дафніями, чисельність останніх значно зросла тому, що:

- а) риби поїдають природних ворогів дафній;
- б) продукти метаболізму риб виділяють у екосистему водойми речовини, що покращують умови середовища для виживання потомства дафній;
- в) зниження чисельності природних ворогів призвело до зростання чисельності дафній;
- г) між всеїдними рибами та дафніями виникають зв'язки у формі облігатного симбіозу;
- д) дафнії виступають в ролі продуцентів у зазначеній екосистемі.

Б7. На гомеостаз популяції впливають:

- а) ярусність дерев у сосновому лісі;
- б) коливання температури води на швидкість розмноження хлорели;
- в) солоність води на міграцію зграї оселедця атлантичного;
- г) розповсюдження фітофтори на рослинах томатів;
- д) вплив оксидів Нітрогену та Сульфуру на приріст колонії лишайників.

Б8. Підвищення температури навколишнього середовища призводить до підвищення температури тіла:

- а) Лебедя малого;
- б) Кажана північного;
- в) Міноги української;
- г) Тритона карпатського;
- д) Попелиці вишневої.

Б9. Що характерно для особин однієї популяції?

- а) можливість вступати в симбіотичні взаємовідносини;
- б) вільне схрещування особин;
- в) подібність за всіма властивостями й ознаками;
- г) подібні умови життя;
- д) не здатні підтримувати свою чисельність необмежений час.

Б10. Малюки зебр знаходять своїх матерів серед інших тварин стада в такий спосіб:

- а) будь-яка мати-зебра може стати тимчасовою матір'ю,
- б) малята невідлучно знаходяться біля своїх матерів,
- в) орієнтуються за запахом,
- г) очікують, поки самки самі їх знайдуть,
- д) визначають за індивідуальними особливостями чергування світлих і темних смуг на тілі матері.

Б11. Прикладом нейтралізму є відносини між:

- а) гієнами та левами;
- б) крабом та актинією;
- в) термітами та джгутиковими найпростішими;
- г) білками та лосями;
- д) кишковою паличкою та людиною.

Б12. Гніздовий паразитизм має місце серед:

- а) деяких видів ряду Перетинчастокрилі;
- б) деяких видів ряду Крокодили;
- в) деяких видів класу Кісткові риби;
- г) деяких видів ряду Двокрилі;

д) деяких видів ряду Гусеподібні.

Б13. Організм вважають бентосним, якщо він:

- а) мешкає на поверхні ґрунту дна водойми;
- б) мешкає в ґрунті дна водойми;
- в) мешкає на глибині більше 100 м;
- г) мешкає на глибині більше 1000 м;
- д) не здатний до керованого плавання.

Б14. Хемолітоавтотрофи як енергетичні субстрати можуть використовувати:

- а) сірководень;
- б) сірку;
- в) залізо Fe^{2+} ;
- г) діоксид кремнію;
- д) водень.

Б15. Найбільше значення альbedo має:

- а) океан;
- б) морська крига;
- в) хвойний ліс;
- г) свіжий сухий сніг;
- д) озеро.

Тести групи В

Спосіб відповіді на ці запитання указано у кожному з них.

Зверніть увагу на бланк для відповідей

В1. (1 бал) Установіть відповідність між групами організмів та їх представниками:

Група організмів

- 1. Релікти
- 2. Ендеміки
- 3. Епіфіти
- 4. Галофіти

Представники

- А. Орхідея, уснея
- Б. Солонець трав'янистий, зостера морська
- В. Залізне дерево, хохуля
- Г. Цимбохазма, ефіопський вовк
- Д. Латаття біле, елодея канадська

В2. (2,5 бала) Установіть відповідність між способами харчування тварин (1-4) та відповідними представниками (А-К):

Спосіб харчування тварин

- 1. фільтрування;
- 2. зішкрябування;
- 3. паразитизм;
- 4. хижацтво.

Представники тварин

- А. Бичачий ціп'як;
- Б. Інфузорія;
- В. Коловертка;
- Г. Циклоп;
- Д. Мідія;
- Е. Перлівниця;
- Ж. Гідра прісноводна;
- З. Восьминіг;
- І. Удав;
- К. Равлик-котушка.

В3. (1 бал) Установіть відповідність між методами екологічних досліджень (А-Г) та їх визначеннями (1-5):

А. Спостереження	1. Проведення польових та лабораторних досліджень з метою перевірки наукових припущень, накопичення наукових даних.
Б. Екологічний експеримент	2. Створення штучних моделей екосистем з метою їх вивчення, перевірки передбачуваних наслідків їхньої діяльності.
В. Екологічний моніторинг	3. Накопичення даних про біологічні об'єкти та опис особливостей їх життєдіяльності, організації, будови тощо.
Г. Моделювання	4. Постійне спостереження за станом біологічних об'єктів, перебігом певних процесів у конкретних біогеоценозах чи біосфері.
	5. Статистична обробка екологічних даних.

В4. (2,5 бала) Установіть послідовність. У якому порядку відбувається сукцесія?

- А.** Формування екосистеми лісу
- Б.** Озеленення лишайнику на скельній породі
- В.** Формування угруповання із світлолюбних деревних і трав'янистих рослин
- Г.** Заселення первинного ґрунту мохами
- Д.** Утворення трав'янистого рослинного покриву

Максимальна кількість балів – 25

**II ЕТАП
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ ОЛІМПІАДИ
З ЕКОЛОГІЇ У 2022-2023 Н.Р.**

**БЛАНК ДЛЯ ВІДПОВІДЕЙ
11 клас
ТЕСТОВИЙ ТУР**

Увага! Відмічайте правильні варіанти відповідей, закреслюючи відповідні літери!
Порожні клітинки у таблиці призначені для позначок членів журі.

Тести групи А

(Серед відповідей правильна одна; кожне запитання оцінюється в 0,25 бала)

1	а	б	в	г		11	а	б	в	г	
2	а	б	в	г		12	а	б	в	г	
3	а	б	в	г		13	а	б	в	г	
4	а	б	в	г		14	а	б	в	г	
5	а	б	в	г		15	а	б	в	г	
6	а	б	в	г		16	а	б	в	г	
7	а	б	в	г		17	а	б	в	г	
8	а	б	в	г		18	а	б	в	г	
9	а	б	в	г		19	а	б	в	г	
10	а	б	в	г		20	а	б	в	г	

Тести групи Б

(Правильними можуть бути від 1 до 5 варіантів відповідей; кожне запитання оцінюється в 0,5 бала)

1	а	б	в	г	д		6	а	б	в	г	д		11	а	б	в	г	д	
2	а	б	в	г	д		7	а	б	в	г	д		12	а	б	в	г	д	
3	а	б	в	г	д		8	а	б	в	г	д		13	а	б	в	г	д	
4	а	б	в	г	д		9	а	б	в	г	д		14	а	б	в	г	д	
5	а	б	в	г	д		10	а	б	в	г	д		15	а	б	в	г	д	

Тести групи В

(Заповніть матриці відповідей у відповідності до вимог завдань)

В1. (1 бал)

1	2	3	4

В2. (2,5 бала)

1	2	3	4

В3. (1 бал)

А	Б	В	Г

В4. (2,5 бала)

1	2	3	4	5

Максимальна кількість балів – 25